

FRITILLARIA IONICA HAL. VAR. *OCHRIDANA*
MICEVSKI VAR. NOV. U FLORI MAKEDONIJE

Mit deutscher Zusammenfassung

KIRIL MICEVSKI

(Botanički zavod, Biološki fakultet, Skopje)

Primljeno 12. 12. 1977.

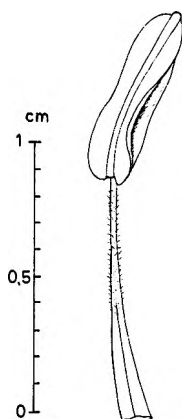
Prema podacima u literaturi (Degen & Dörfler, 1897; Adamović, 1904; Bornmüller, 1928; Černjavski, 1943; Rudski, 1943; Micevski, 1952; Matvejeva, 1965; i dr.) rod *Fritillaria* L. zastupljen je u flori Makedonije s nekoliko vrsta. U želji da izvršimo reviziju nekih podataka, za koje držimo da nisu točni, pristupili smo skupljanju novog herbarskog materijala, jer je do starog već nemoguće doći, ili je propao. Na temelju obrađenog novog materijala utvrdili smo prisutnost jedne mediteranske vrste — *Fritillaria ionica* Hal., koja dosad nije bila poznata u flori Makedonije ni u flori Jugoslavije.

Prema podacima Hayeka (1933: 64) *Fritillaria ionica* Hal. poznata je samo u Albaniji i Grčkoj (Epir, Tesalija ?, Jonska otočja i uža Grčka u Hayekovom smislu). Ta je vrsta ograničena samo na područje Mediterana i na područja koja su pod jakim utjecajem mediteranske klime. Čini se malo neobično što ta biljka raste u jugozapadnoj Makedoniji, i to na planini Galičici i u podnožju planine Jablanice. Međutim ako se uzme u obzir činjenica da se na planini Galičici, a napose u okolici Ohridskog jezera, u masi razvija mediteranska vrsta *Convolvulus althaeoides* L. subsp. *tenuissimus* (Sibth. & Sm.) Stace (= *C. elegantissimus* Mill.), može se veoma lako objasniti i nazočnost te mediteranske vrste. Poznato je da su Ohridska kotlina, dolina Crnog Drima i Debarska kotlina mediteranske oaze u jugozapadnom dijelu Makedonije.

Analizirajući skupljeni materijal, uočili smo da naše biljke po nekim svojim karakteristikama odstupaju od dijagnoze koju daje Halácsy (1904: 219) pri opisivanju taksona *Fritillaria ionica*. Razlike su tolike da smatramo kako je najispravnije naše biljke izdvojiti kao poseban varijetet, koji smo nazvali po Ohridu: *Fritillaria ionica* Hal. var. *ochridana* Micevski var. nov.

Opis listova i njihova položaja na stabljici, koje daje Halácsy (1904: 219), u priličnoj se mjeri slaže s našim biljkama. Ipak postoji mala razlika, a ona se odnosi na oblik listova. U biljaka iz zapadne Makedo-

nije listovi su nešto uži, tako da njihova širina najčešće varira između 1—1,5 cm. Samo u jednom slučaju, i to u primjeraka koji smo našli u podnožju planine Jablanice, širina listova iznosila je čak do 4 cm, što odgovara Hayekovoj dijagnozi (»... Folia 2—4 cm lata«) (1933: 64).

Sl. 1. Prašnik svojte *Fritillaria ionica* var. *ochridana*
 Abb. 1. Staubblatt von *Fritillaria ionica* var. *ochridana*

Oblik cvijeta slaže se s originalnom dijagnozom, a također i boja listića perigona (»... phyllis tesselatis, sordide virentibus, ...«) (Halácsy, 1904: 219). U nekih jedinki osobito dolazi do izražaja karakteristična boja cvijeta: ljubičasto-crveni kvadrati smjenjuju se kao na šahovskoj tabli s kvadratima svjetlije boje, smeđe, pa čak i zelene boje. U drugih jedinki ove šare se veoma slabo primjećuju, pa dolazi do izražaja jedna druga karakteristika koja je specifična za takson *Fritillaria graeca* Boiss. et Sprun. var. *gussichiae* Deg. et Dörfl. Naime po sredini listića perigona javlja se jedna široka pruga zelenkastožute boje, koje u nekim slučajevima nema. Tada jedino po položaju listova možemo zaključiti da li se radi o vrsti *Fritillaria ionica* ili ne.

Najveća razlika između *Fritillaria ionica* Hal. i *Fritillaria ionica* var. *ochridana* Micev. dolazi međutim do izražaja u prašnicima. O njima Halácsy (1904: 219) kaže: »... filamentis glabris, anthera 2—3 plo longioribus; ...«. Prije svega kod svih naših biljaka filamenta nisu goli, već su u gornjoj polovici pokriveni malim izraslinama i nešto malo su duži od antera (sl. 1). Upravo zbog navedenih karakteristika prašnika i širine listova mi smo, analogno kao što je učinjeno već prije za *Fritillaria graeca* Boiss. et Sprun. var. *gussichiae* Deg. et Dörfl. (Degen et Dörfler, 1897: 738), a po našem mišljenju ispravno, ove biljke izdvojili u poseban varijetet — var. **OCHRIDANA** Micevski var. nov. (sl. 2, 3).

Fritillaria ionica Halácsy, Consp. III, 219 (1904)
 var. *ionica*

Filamenta glabra antheris 2—3-plo longiora.

var. *ochridana* Micevski var. nov.

Filamenta scabrida antheris sublongiora vel fere duplo longiora.

Sl. 2. (Abb. 2) — *Fritillaria ionica* var. *ochridana*

Sl. 3. (Abb. 3) — *Fritillaria ionica* var. *ochridana*

H o l o t y p u s : Jugoslavia — Macedonia: Ohrid — mt. Galičica, inter pag. Peštani et Trpejca, 720 m. s. m., solo calcareo, leg.: K. Micevski (16. IV. 1977), det.: K. Micevski (SKO).

Rasprostranjenje (sl. 4):

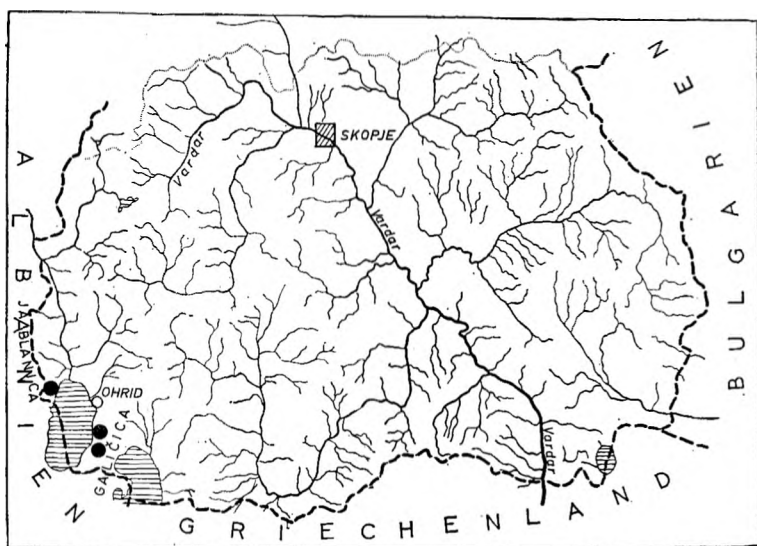
Planina Galičica: na vapnenačkom kamenjaru (720—1550 m. n. v.) (SKO).

Planina Jablanica: na vapnenačkim stijenama iznad sela Ra-dožde u okolici Struge.

Po svom habitusu *Fritillaria ionica* var. *ochridana* veoma je slična vrsti *Fritillaria involuocrata* All. iz južne Francuske (Provence), i to oso-bito po položaju listova i boji cvijeta. Razlika je međutim samo u obliku listova, koji su u vrste *Fritillaria involuocrata* All. mnogo uži, mnogo duži, linealni i na vrhu zašiljeni.

Takson *Fritillaria ionica* var. *ochridana* u svom rasprostranjivanju nije vezan samo za jedno stanište. Na planini Galičici tu smo biljku nalazili u pojasu hrastove šume (*Quercus trojana* Webb) na visini cca 720 m. n. v., a također i po visokoplaninskim pašnjacima (1550—1700 m. n. v.) na vapnenačkim kamenjarima.

Černjavski (1943: 80) navodi u svom radu o flori okolice Ohridskog jezera za okolinu Podgradeca i za područje između Dardhe i Korče jednu nepoznatu kockavicu (*Fritillaria* sp.). Po svemu se čini da se radi o taksonu *Fritillaria ionica* var. *ochridana*.

Sl. 4. Rasprostranjenje taksona *Fritillaria ionica* Hal. var. *ochridana* Micevski var. nov.

Abb. 4. Die Verbreitung von *Fritillaria ionica* Hal. var. *ochridana* Micevski var. nov.

Literatura

- Adamović, L., 1904: Beiträge zur Flora von Macedonien und Altserbien. Denkschr. d. math.-naturw. Classe k. k. Akad. Wiss. Bd. 74, 114—150.
- Bornmüller, J., 1928: Beiträge zur Flora Mazedoniens, III. Englers Bot. Jahrbücher 51, 1—136.
- Degen, A. & J. Dörfler, 1897: Beitrag zur Flora Albaniens und Macedoniens, Denkschr. d. math.—naturw. Classe k. k. Akad. Wiss., 64, 700—748.
- Černjavski, P., 1943: Prilog za florističko poznavanje šire okoline Ohridskog Jezera. Ohridski zbornik, Srp. k. akademija, 35, 11—90, Beograd.
- Fournier, P., 1961: Les quatre flores de France. Paris.
- Halácsy, E., 1904: Conspectus florae Graecae, vol. III.
- Hayek, A., 1933: Prodromus Florae peninsulae Balcanicae, III. Repertorium spec. nov. reg. veget., Beih., 30, 3.
- Matvejeva, J., 1965: Prilog poznavanju flore planine Žeden. Acta musei macedon. scient. naturalium, 10, 2, 27—65.
- Micevski, K., 1952: Flora na Taorskata klisura. Godišen zbornik na fil. fak., 5, 1—54, Skopje.
- Rudski, I., 1943: Prilog za poznavanje flore okoline Strumice. Ohridski zbornik, Srp. k. akademija, knj. 35, p. 205—240, Beograd.

ZUSAMMENFASSUNG

FRITILLARIA IONICA HAL. VAR. OCHRIDANA MICEVSKI VAR. NOV.
IN DER FLORA VON MAKEDONIEN

Kiril Micevski

(Botanisches Institut der Biologischen Fakultät, Skopje)

Die Gattung *Fritillaria* L. ist in der Flora von Makedonien durch mehrere Arten vertreten. Um einige Angaben revidieren zu können, wurde Herbarmaterial eingesammelt, da alte Belege entweder unerreichbar sind oder überhaupt nicht mehr bestehen. Dieses Verfahren ergab einige neue Erkenntnisse, vor allem aber wurde eine bisher für die Flora von Makedonien nicht bekannte mediterrane Art, *Fritillaria ionica* Hal., festgestellt.

Die Bearbeitung der eingesammelten Belege ergab, dass diese in Bezug auf die Form der Laubblätter und die Behaarung der Filamente von der Beschreibung, die Halacsy für seine *F. ionica* gab, abweichen. Bei der eigentlichen *F. ionica* (var. *ionica*) sind die Laubblätter 2—4 cm breit und die Filamente kahl, während bei unseren Pflanzen die Laubblätter wesentlich enger (1—1,5 cm) sowie die Filamente in der oberen Hälfte behaart sind. Diese neue Sippe wird als Varietät bewertet und, da sie bei Ohrid vorgefunden wurde, entsprechend als *Fritillaria ionica* Hal. var. *ochridana* Micevski var. nov. benannt.

Prof. dr Kiril Micevski
Biološki fakultet
Yu-91000 Skopje (Jugoslavija)